

ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՆԵՐՇՆՉՈՒՄԸ ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Շ.Ռ.Պ.

Ատենախօսութիւն կը կոչենք այն բոլոր խօսքերը որոնք հանրութեան մը կ'ուղղուին, որով անոնցմէ ներշնչում մը կը սպասուի: Բայց ներշնչումը ոչ ոք կրնայ երաշխաւորել. երբեմն կը սպասուի եւ չի գար, եւ երբեմն ալ չսպասուած կու գայ: Բայց հանրութեան մը ուղղուած խօսքը անհրաժեշտ է որ ներշնչուած ըլլայ ինչպիսի բովէ որ ալ ըլլայ խօսուած անկեալ. որովհետեւ հանրութեան խօսուած խօսքերը որեւէ կերպով հոգիի պէտք է որ դպչին: Ուժովցնեն գիրենք ունկնդրող հոգիները: Բայց մանաւանդ ասիկա իրական է եկեղեցւոյ բովէն արտասանուած խօսքին համար: Այն խօսքը որ եկեղեցւոյ բովէն կը խօսուի պէտք է ուժովցնող գորութիւն մը ըլլայ. ինչպէս սովորութիւն է ըսել՝ Մխիթարող: Հակառակ պարագային հակադեցութիւնը շատ վտանգաւոր կրնայ ըլլալ: Մեքենականօրէն արտասանուած խօսքերը եկեղեցւոյ մէջ, հաւատացեալները կը ձանձրացնեն: Եւ գիտցուածի, տպուածի, նորէն տպուածի, նորէն խօսուածի տպաւորութիւնը կը ձգեն, ու հաւատացեալը եկեղեցիէն դուրս կ'ելլէ առանց ոյժի եւ առանց խանդի: Ներշնչման այդ հոգին, այդ շունչը կը սպասուի ամէն բովերէ: Բայց ներշնչումը անհրաժեշտ է կրօնական բովաւարութեան, եւ անով իսկ ամենէն դժուարը:

Ի՞նչպէս կրնանք ընել մեր կարելին ներշնչումէն այցելուելու համար: Կարելի չէ վստահիլ յանկարծաբանութեան: Մանաւանդ պատրաստութիւնը անհրաժեշտ է, եւ այդ միջոցին արդէն պէտք է սկսի ներշնչումը:

Հրատարակախօսական պատրաստութիւն մը երեք հանգրուաններ կ'ունենայ:

ա) Գաղափարներու Գիտութիւն. Գիրքերու մէջ շատ կան գաղափարներ. բայց

անձնական գաղափարներն են որ միայն օգտակար կրնան ըլլալ հրապարակախօսութեան մէջ, որովհետեւ մարդ իր գաղափարները միայն կրնայ տալցնել, եւ դնել իր հոգին անոր մէջ: Այստեղ՝ անձնական գաղափար չի նշանակեր որ գաղափարները իրենց վերացականութեան մէջ մեր կողմէ հնարուած ըլլան, այլ երբ այդ գաղափարները դպին մեզի, անոնց դիմաց մեր հոգին շարժի: Երբ նիւթ մը առնենք, շարունակ մեր մտքին մէջ պէտք է դարձնենք, այդ միջոցին զանազան գաղափարներ կը սկսին ծնիլ, եւ յանկարծ գաղափարի մը դիմաց մեր հոգին կը սկսի շարժիլ: Զիշտ այդ գաղափարն է մեր ներշնչումը:

բ) Գաղափարներու դասաւորում. Երբ մարդ ներշնչումէ բռնուի, զայն կազմող երկրորդական գաղափարներ կը սկսին ծնունդ առնել եւ կմախք մը կազմել: Այս երկրորդական գաղափարներուն դիմաց ալ կը շարժտկի մեր հոգին, եւ անոնցմէ պէտք է ընտրել անոնք միայն, որոնց դիմաց "բան մը կ'ըլլանք":

գ) Ընտրուած գաղափարները դասաւորել (գրել). Եւստեղ՝ հոգեկան մեծ պրկում անհրաժեշտ է գաղափարին շուրջ: Գրելու համար հրապարակախօսը ծրագիր մը պիտի ունենայ: Յօրինման երկու տեսակ ծրագիր կայ:

1) Կայական (Statique) ուր ընտրուած գաղափարները կայուն կերպով կը շարունակ, որ է խօսքին տրամաբանական շարքը:

2) Զօրութեանական (Dynamique) կարգը, ուր տեսակ մը անուամով, գաղափարներու մէջ կեանք կը մտնէ եւ գլխաւոր գաղափարին շուրջ մարմին մը կը կազմուի: Այդ գլխաւոր գաղափարը իրեն պէտք է քաշէ միւս բոլոր գաղափար-

ները: Եւ այստեղ կը գգացուի հոգիի մը գոյութիւնը, ներշնչման գոյութիւնը: Պոռալով կամ ձեւերով խօսիլ՝ երբեք ներշնչման ապացոյցներ չեն. ներշնչումը աւելի գողտրիկ, աւելի հոգեկան բան մըն է: Երբ մեր հոգիին ուժը մեր գաղա-

փարներուն մէջ կը ցոլայ, այլազան բաներէն միակտուր բան մը կը կազմուի, այն ատեն մեր մէջէն խօսուած կ'ըլլայ Հոգին, որ Սուրբ Հոգին է:

23 Նոյեմբ. 1940

ԻՐԱԳՈՐԾՄԱՆ ԿՇՌՈՅԹԸ ԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Խորհրդանշական երեւոյթ մը կը տեսնեմ այս տարուայ շաբաթ երեկոներու խօսքերուն բացումը հանդիպելուն մէջ Թարգմանչաց Տօնին: Մեր եկեղեցին սա առանձնայատկութիւնը ունի որ իր սուրբերուն մէջ ունի մտաւորականներու խումբ մը: Մինչ օտար սուրբեր հասած են իրենց արիութեան ճգնաւորական կեանքով ընդհանրապէս, մեր ազգային սուրբերէն շատերը հոգեկան եւ իմացական կեանքի նուիրուածներ եղած են, եւ ասիկա փաստ մըն է թէ ինչպէս մեր ազգը խորապէս կը հասկնայ քրիստոնէութիւնը: Բարեբախտութիւն մըն է հետեւաբար որ այս տարի կը սկսինք Թարգմանչաց Տօնով: Մեր դպրոցական կեանքին մէջ ինչ որ կ'առնենք եւ կը ջանանք խօսիլ այս բեմէն իբրեւ վիճաբանութիւն կամ ատենախօսութիւն, պէտք է ըլլայ մարսուածը եւ ոչ թէ գոց սորվուածը: Խօսքը մեծ դերի մը կոչուած է մարդկային կեանքին մէջ եւ որպէս զի չմնայ պարզապէս «խօսք» եւ իր դերը կատարէ պէտք է ըլլայ *acte*, կեանք: Ու մենք շատ կարեւոր նկատելով կենդանի խօսքին պայմանները, ամէն տարուայ սկիզբը ներածականի մը ձեւով խօսած ենք այս կամ այն կէտին մասին: Այս տարի՝ նիւթի իրագործման կամ ընդլայման վրայ:

Մեր խօսելիքին գաղափարը կրնանք ունենալ, ինչպէս անոր մէկ շատ աղուոր ծրագիրը կամ դասաւորումը: Բայց երբ մեր ծրագիրը չենք ընդլայնել, անշուշտ

որ մեր խօսքը ազդեցութիւն մը կ'ընէ, բայց մնալով ծրագրային վիճակի մէջ՝ խոր եւ իրաւ ազդեցութիւն մը չըներ, խօսուած ըլլալով հինգ կամ եօթ վայրկեան: Իբրեւ տպաւորութիւն կ'ըսենք. «աղէկ էր բայց մնաց կմախփային վիճակի մէջ.» չիջաւ մեր մտքին, չդպաւ մեզի: Հետեւաբար ուրիշ բան է գաղափարը յղանալ, անոր յօրինուածքը հանել, եւ ուրիշ բան է գայն իրագործել, ընդլայնել: Ասիկա կարեւոր է նաեւ գրելու մէջ ալ: Առանց իրագործման նիւթը կը մնայ իմացական դիտաւորութիւն:

Արդ՝ ինչպէ՞ս պէտք է ընդլայնել գաղափար մը. իսկ կշռոյթի խօսքը որ կայ ի՞նչ է ան: Իրագործումը տեղի պիտի ունենայ խօսքի եւ ձեւի շարժումով որ պիտի ըլլայ հիմնական եղանակով մը: Արդ ընդլայնումը այսպիսով կ'ունենայ իմացական կշռոյթ մը: Այդ կշռոյթը անհրաժեշտ է եւ իրերու էութենէն իսկ կու գայ: Նախ որ միտքը իր գործունէութեան մէջ կշռոյթ մը ունի: Կրնանք ըսել միտքը նախ իրականութեան կը մօտենայ իր մէջ ունենալով ձեւեր, *idée*-ներ որոնք պարապ ձեւեր են եւ որոնցմով կը մօտենայ ձեւերուն (Պաշտօն, Քանոն): Միտքը ունի պատճառի ձեւը (Քանոն): Գիտունը երբ կը մօտենայ իրի մը, կը խորհի թէ ան իր պատճառը ունի եւ այդ դիտումով կը դիտէ իրերը, եւ հետեւաբար իր բերած *idee*-ն կը մտցնէ իրեն մէջ եւ այսպիսով